

بررسی تطبیقی بین وجوه اخلاق حرفه مهندسی و سبک زندگی اسلامی

داود برادران توکلی^۱، دکتر هادی سروری^{۲*}، دکتر محسن وفامهر^۳، دکتر محمد حسن خادم زاده^۴

۱. گروه معماری، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

۲. گروه شهرسازی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

۳. گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران

۴. گروه معماری، دانشکده معماری، دانشگاه تهران (هنرهای زیبا)

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۱۶، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۳/۱۷)

چکیده

زمینه: بخش قابل توجهی از فعالیت انسان‌ها به کار و حرفه به‌خصوصی سپری می‌شود و در این میان حرفه مهندسی و به ویژه معماری که در تولید فضاهای زیست و فعالیت‌های انسانی نقش اساسی دارند از اهمیت خاصی برخوردارند. چرا که انسان در هر کجا باشد در فضایی هست که مهندسان، طراحان محیط و معماران آن را طراحی کرده‌اند و آنچه در نظر و دید انسان است، تجربه و محصول تلاش حرفه‌ای آن‌ها می‌باشد. این تولیدات فضایی به منظور پاسخ به نیازهای کاربران می‌باشند. نیازهایی که با توجه به نوع زندگی و سطح خواسته‌ها شکل می‌گیرند و ترجمان به واژه سبک زندگی می‌شود. قطعاً این واژه نه تنها قابل تعبیر در فرآیند تولید وجوه اخلاقی است بلکه خود زمینه ساز رفتارها و کنش‌هایی است که می‌توانند زمینه ارزیابی اخلاقی باشد. بدین ترتیب هدف مقاله حاضر تبیین اخلاق حرفه‌ای در معماری با توجه به سبک زندگی اسلامی است.

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که میان وجوه سبک زندگی اسلامی همچون: اعتدال و میانه روی، دوری از اسراف، تقوا و خدامحوری، تفکر، راستگویی و صداقت و غیرو با وجوه اخلاق حرفه مهندسی همچون: ایجاد رفاه، ایمنی و سلامت جامعه، مستقل بودن، قانون گرایی و انضباط، مناعت و شجاعت، داشتن مهارت و دانش لازم و غیرو، اشتراکات معناداری وجود دارد. بطوریکه هر وجه از اخلاق حرفه مهندسی با چندین وجه از سبک زندگی اسلامی در تعامل می‌باشد.

کلیدواژگان: معماری، سبک زندگی اسلامی، اخلاق مهندسی

سرآغاز

نیاز به اخلاق^۱ و رعایت آن در هر حرفه‌ای یکی از ضرورت‌ها و نیازهای مطلق و غیر قابل انکار است، در عین حال که برای رفع مشکلات و گره‌های اخلاقی فهم صحیح و مطلوبی از اخلاق مورد نیاز می‌باشد. مهندسان محصولات و فرآیندهایی خلق می‌کنند که تولید غذا، سرپناه، انرژی، ارتباطات، بهداشت^۲ و حفاظت در برابر بلایای طبیعی را بهبود می‌بخشند و بر رفاه^۳ و زیبایی زندگی روزمره ما می‌افزایند^(۱). معماری نیز به عنوان یک حرفه و داشتن جنبه مهندسی و هنری باید تابع مقررات اخلاقی باشد. مقرراتی که با توجه به اصول معماری بر اساس جهان بینی توحیدی و همینطور شریعت انسانی وضع شده است. و این مقررات باید همسو با سبک زندگی ایرانی-اسلامی برای مصرف کننده باشد.

از آنجا که نیازهای فردی و در مقیاسی بزرگتر خانوادگی، در استفاده از بنا متأثر از سبک زندگی است، شناخت و توجه به وجوه فردی و اجتماعی برای هر معمار امری ضروری می‌باشد. شایان ذکر است که به عقیده صاحب نظران، سبک زندگی هر فرد و جامعه متأثر از نوع باورها(جهان بینی) و ارزش‌های حاکم، بر آن فرد و جامعه است. مشخص است که جهان بینی مادی و ارزش‌های لذت‌گرایانه طبیعتاً سبک زندگی خاصی را پدید می‌آورد. همانطور که جهان بینی الهی و ارزش‌های کمال‌گرایانه و سعادت محور، سبک خاصی از زندگی را شکل می‌دهند^(۲). ادیان مختلف در طول تاریخ دستورالعمل‌های خاصی برای همه ابعاد زندگی انسان ارائه کرده‌اند و مدعی بوده‌اند که جامعه مطلوب و زندگی سالم در نتیجه پیروی از روش زندگی ارائه شده توسط آنان است^(۳).

در نتیجه در این پژوهش به بررسی اثرات فردی و اجتماعی سبک زندگی بسنده شده است. در نهایت بررسی های اسنادی و کمک از مقایسه تطبیقی حکایت از آن دارد که ارتباط معنی داری بین وجوه شناسایی شده حوزه سبک زندگی^۴ اسلامی در هر دو دسته فردی و اجتماعی با وجوه شناسایی شده از حوزه اخلاق حرفه مهندسی وجود دارد.

سبک زندگی اسلامی

امروزه، مفهوم سبک زندگی اسلامی مورد توجه بسیاری از صاحب نظران و پژوهشگران علوم انسانی قرار گرفته است و به شیوه و سبکی از زندگی اشاره دارد که منبع اصلی استخراج آن، کتاب الهی است یا به تعبیر علامه مجلسی زندگی اسلامی در زندگی قرآنی معنا می یابد. در این سبک زندگی به آموزه های اسلامی و کلیت اسلام نگاه شده و با زندگی افراد و تمام ابعاد آن مرتبط است (۴). در این میان اسلام یکی از ابزارهای سازنده سبک زندگی می باشد. دستورات دینی شکل دهنده و تاثیر گذار بر سبک زندگی افراد است. طبیعی است در سبک زندگی اسلامی بر خلاف سبک زندگی غربی، هر فردی در زندگی خود باید ارتباط موثر با خود و دیگران برقرار کند که به نوعی با اخلاق و رفتار وی در ارتباط است. در سبک زندگی غربی اصالت فرد مطرح است و تمام تلاش نظریه پردازان غربی این است که افراد به خود توجه کرده و به سود و لذت بیشتر از هر راه دست یابند. بر این اساس در سبک زندگی غربی سه اصل وجود دارد: اصالت فرد، اصالت سود و اصالت لذت. باید توجه داشت در سبک زندگی اسلامی هم این مسائل مطرح است، اما اصل و ذاتی نیست. اسلام توصیه می کند افراد به نیازهای فردی خود پاسخ دهند اما در عین حال به تمام ابعاد توجه کنند؛ ای کسانی که ایمان آورده اید به خود بپردازید. بنابراین اسلام هم به سلامت روح بها می دهد و هم جسم، اما این اصل نیست و در کنار آن افراد باید به دیگران و مسائل اجتماعی هم توجه کرده و در این راستا برای خود چارچوبی تعیین کنند تا روابط اجتماعی بهبود یابد (۵). توصیه به روابط اجتماعی از نظر قرآن دارای جایگاه مهمی است و سبک زندگی اسلامی صرفاً بر فردگرایی بنا نشده است. بنابراین وجوه سبک زندگی اسلامی را می توان در دو بعد فردی و اجتماعی به قرار زیرتقسیم نمود.

وجوه فردی

برخی از وجوه فردی سبک زندگی اسلامی عبارتند از: تقوا گرایي و خدامحوری، راستگویی و صداقت، اهمیت دادن به سلامتی، تفکر، صبر و خویشتن داری.

۱) تقوا گرایي و خدا محوری

تقوی به معنای عام کلمه لازمه زندگی هر فردی است که می خواهد انسان باشد و تحت فرمان عقل زندگی کند و از وجوه معینی پیروی نماید. تقوای الهی یعنی این که انسان خود را از آنچه از نظر دین و اصولی که دین در زندگی معین کرده، خطا و گناه و پلیدی و زشتی شناخته شده، حفظ و صیانت کند و مرتکب آنها نشود. تقوا در درجه اول و به طور مستقیم از ناحیه اخلاقی و معنوی به انسان آزادی می دهد و

او را از قید رقیب و بندگی هوا و هوس آزاد می کند. تقوا رشته حرص، طمع، حسد، شهوت و خشم را از گردنش بر می دارد و به طور غیر مستقیم در زندگی اجتماعی هم آزادی بخش انسان است. رقیبت ها و بندگی های اجتماعی نتیجه رقیبت معنوی است. آن کس که بنده و مطیع پول و یا مقام است نمی تواند از جنبه اجتماعی، آزاد زندگی کند (۶).

۲) راستگویی و صداقت^{۱۲}

قرآن به تاثیر و کارکرد راستگویی مومنان در گفتارشان اشاره کرده و آن را سبب اصلاح اعمال آنان می داند. از این رو فرمان می دهد برای این که اعمال آنها به اصلاح گراید، همواره گفتار خالی از هر گونه شائبه دروغ و لغو بگویند و سخنی را بر زبان آورند که ظاهر آن با باطن آن موافق باشد. اصولاً رستگاری جز با راستگویی امکان پذیر نیست و کسی که دروغ می گوید و ظاهر کلامش با باطن آن موافقت ندارد و بر خلاف واقع سخنی را بر زبان می راند، نمی تواند امید به رستگاری داشته باشد (۵).

۳) اهمیت دادن به سلامتی

مواظبت بر طعام یکی از عوامل سلامتی بدن است. سبک زندگی اسلام منظومه ای گسترده است که در تمام زوایای زندگی انسان الگو معرفی می کند. در غذا می گوید اگر کسی غذایش کم باشد بدنش سالم تر می ماند و قلبش هم با صفا می شود (۵).

۴) تفکر

یکی از وجوه مهم سبک زندگی فردی معرفت و تفکر است، زیرا بعد از تفکر^۵ و معرفت، حرکت صورت می گیرد. برای این تفکر و اندیشه نیاز به دانش است و در اسلام اهمیت فراوانی برای دانش قائل شده اند، این خود یکی از وجوه سبک زندگی است که چه چیزی را و از چه چیزی باید فرا گرفت. انسان برای فهم سبک زندگی باید ابتدا خود را بشناسد، باید ویژگی ها و ظرفیت خود مانند فطرت انسانی اش را بفهمد و به دنبال رفع نیازهای فطری اش باشد. همچنین مهمترین موضوعی که انسان در تعامل با خود در نظر گرفته، توجه به خود و تفکر و تدبیر در وجود انسان است (۵).

۵) صبر و خویشتن داری^{۱۳}

فراز و فرودهای شرایط زندگی، نیاز به روحیه ای دارد که فرد بتواند آن را مهار و در همه آنها ایستادگی کند. چنانچه انسان در برخورد با مشکلات گوناگون، از ابزارها و مهارت های کافی برخوردار نباشد، به بن بست روانی خواهد رسید. در آموزه های دینی، تلاش شده تا این پیش نیازها به پیروان معرفی و به عنوان یک مهم بدن نگریسته شود. بردباری و خویشتن داری، از مهارت هایی است که بدون آن، تحمل شکست ها و ناکامی ها، ناممکن می نماید.

وجوه اجتماعی

برخی از وجوه اجتماعی سبک زندگی اسلامی عبارتند از اعتدال و میانه روی^۶، تلاش و کوشش^۷ و دوری از اسراف^۸ و تبذیر (۱) اعتدال و میانه روی

انسان نسبت به خودش، سطح دوم: تکالیف انسان نسبت به دیگران، سطح سوم: تکالیف انسان نسبت به خدا، سطح چهارم: تکالیف انسان نسبت به طبیعت (۷).

علم اخلاق؛ خلق و خوی نیک و بد را به ما می شناساند و راه های آراسته شدن به خوبی ها و دوری گزیدن از بدی ها را به ما نشان می دهد. البته در تعریف های اروپاییان از اخلاق و دانش آن، بیشتر به رفتارهای ظاهری توجه می شود. اما این بدان معنا نیست که تنها به رفتارهای ظاهری اکتفا شود. در اخلاق به عوامل اصلی پدید آمدن رفتارهای خاص توجه می شود. به همین دلیل است که به ملکات و صفات راسخ در نفس توجه بیشتری می شود (۸). همینطور به نظر وی؛ علم به اندیشه و اخلاق به اعمال و کنش های ما نظم می بخشد. در مجموع اخلاق حافظ فعالیت های بشر از میل و گرایش به هرگونه کج روی است (۹). که پژوهشگران اخلاق را به عنوان یکی از عوامل مزیت رقابتی سازمان ها و نهادها می دانند (۱۰). در ادامه با بررسی حوزه اخلاق حرفه مهندسی سعی بر فهم وجوه اخلاق حرفه ای این حوزه می شود.

اخلاق حرفه ای - مهندسی

اخلاق حرفه ای یکی از مسائل اساسی همه جوامع بشری است. در حال حاضر، متأسفانه در جامعه امروزی در محیط کار کمتر به اخلاق حرفه ای توجه می شود. در حالی که در غرب سکولار، در دانش ها، شاخه ای با عنوان اخلاق حرفه ای وجود دارد، ولی در جامعه ایرانی به اخلاق توجه کافی نشده است (۱۱). باید توجه داشت که؛ اخلاق حرفه ای به مسائل و پرسشهای اخلاقی و نیز اصول و ارزشهای اخلاقی یک نظام حرفه ای مانند حرفه مهندسی^۱، پزشکی یا غیره می پردازد و ناظر بر افعال ارادی حرفه ای ها در حیطه فعالیتهای خودشان است (۱۲). همینطور اخلاق حرفه ای، از مسئولیت سازمان یا بنگاه به عنوان یک واحد حقوقی در قبال همه عناصر محیط داخلی و خارجی سازمان بحث می کند (۱۳). سازمانها در شناخت تعهدات اخلاقی خود در قبال محیط کار محتاج دانش تخصصی هستند که همان اخلاق حرفه ای است (۱۴). از سویی دیگر، مراد از اخلاق حرفه ای مسئولیت اخلاقی فرد از حیث شغل است. اخلاق در این مفهوم وابسته به شغل است که بر حسب تنوع مشاغل، محتاج اخلاقیات خاص می باشد (۱۵). لازم به ذکر است که اخلاق حرفه ای هر گروه، مختص به همان گروه می باشد. به طور مثال اخلاق پزشکی در مورد افراد در طب کاربرد دارد نه دیگران (۱۶).

مهندسی عملی است که توسط مهندس انجام می شود و اثرات عمیقی در دیگران و زندگی آنها می گذارد. چراکه مهندسان محصولات و فرآورده هایی خلق می کنند که تولید غذا، سرپناه، انرژی، ارتباطات، بهداشت و حفاظت در برابر بلایای طبیعی را بهبود می بخشد و بر رفاه و زیبایی زندگی روزمره ما می افزایند (۱). و برای در حد اعلا نگه داشتن ایمنی، سلامت و رفاه جامعه، بهداشت و آسایش و صرفه اقتصادی^۲ مردم، مهندسان باید تعهد اخلاقی داشته باشند و به ابزارهایی مجهز باشند تا بتوانند با مسائل دشوار اخلاقی که با آنها مواجه می شوند، دست و پنجه نرم کنند (۱۷). چرا که یک مهندس برخوردار از اخلاق

اصل اعتدال، در زندگی پر برکت پیامبر اسلام و ائمه هدی و در کلیه اعمال و رفتارشان به روشنی دیده می شود. آنان هرگز در هیچ امری از اعتدال و میانه روی خارج نشدند. سیره رسول خدا در همه وجوه، سیره ای معتدل بود (۵). این اصل باید به شکلی کلی و فراگیر در سبک زندگی فردی و اجتماعی حاکم باشد و همیشه و همه جا افکار، کردار و گفتار فرد و جامعه را در بر گیرد (۵).

۲) تلاش و کوشش

پس از تفکر و کسب دانش به تلاش برای زنده ماندن و کسب درآمد نیاز است. اسلام نیز در سبک کار و تلاش و تامین معاش توصیه هایی کرده است. اسلام اهمیت بسیاری به تلاش و کار داده است و انسان را از کسلی و تبلی بر حذر داشته است. در روایتی کسالت، به دین و دنیای انسان ضرر می رساند (۵).

۳) دوری از اسراف و تبذیر

اسراف به معنای افراط و تجاوز از حد در هر کاری است و تبذیر به معنای پراکندن و بذر افشانی است، به کنایه برای ضایع کردن ثروت به کار رفته می شود. از آنجایی که منابع مصرف در عالم کمیاب و استفاده بی رویه از آن سرمایه، مصرف میانه روانه را هم با مشکل مواجه و توازن میان منابع و مصرف را متزلزل می نماید. عقل و نقل حکم می کند در شیوه مصرف تجدید نظر شود تا موازنه عقلی میان منابع و مصرف به دست آید (۵).

جدول ۱: وجوه سبک زندگی اسلامی

وجوه اجتماعی	وجوه فردی
- اعتدال و میانه روی (گفتار، کردار، افکار)	- تقوی و خدا محوری
- تلاش و کوشش	- تفکر
- دوری از اسراف	- راستگویی و صداقت
	- اهمیت دادن به سلامتی
	- صبر و خویشن داری

مفاهیم و فلسفه اخلاق

فلسفه اخلاق یا اخلاق پژوهشی، دانشی است که از اصول و ارزشهای اخلاقی بحث می کند؛ ارزشهایی که ناظر به رفتارها و صفات ارادی مردمان و تمایز آنها از حیث خوبی و بدی، شایستگی و ناشایستگی، نیکویی و زشتی و بایستگی و نبایستگی هست (۶). نظریه های مختلفی در تعریف اخلاق توسط فیلسوفان ارائه شده است که برخی از آنها نسبی و برخی مطلق انگاشته اند. در نظریه کانت، معیار فعل اخلاقی در انگیزه فرد است؛ یعنی اگر در انجام فعل، اراده اش از انگیزه احساس تکلیف منبعث شده باشد، فعلش ماهیتی اخلاقی دارد. یعنی فعل اخلاقی که ارزشمند است باید از روی اراده و اختیار و نیز احساس تکلیف انجام گیرد. تعریف کانت از تکلیف نیز فرمانی است که انسان از ضمیر خود می گیرد. با این شرط که مطلق باشد نه مشروط؛ یعنی به اقتضای مصلحت و هدف خاصی نباشد، بلکه فقط به عنوان یک وظیفه، تکلیف و مسئولیت به حساب آید. وقتی کانت، بحث اخلاق و تکلیف را مطرح می کند، چهار سطح را از یکدیگر متمایز می سازد: سطح اول: تکالیف

ج) تلاش در جهت افزایش شایستگی و اعتبار حرفه ای مهندسی. د) پشتیبانی از انجمن های حرفه ای و فنی در رشته خود، می باشد (۱۹). در خصوص اهمیت حرفه مهندسی و بخصوص رشته معماری و شهرسازی بسیار گفته اند و بی گمان نتایج کار این متخصصان در کیفیت زندگی تمام مردم تاثیر مستقیم و حیاتی دارد و از این رو، پابندی به بالاترین ارزشها و اصول اخلاقی اهمیت می یابد. لذا می توان نتیجه گرفت که نباید مسایلی چون حق الزحمه و نحوه عمل دیگران و ... این دغدغه را کم رنگ کند. در ادامه با مرور برخی از وجوه اخلاق حرفه ای که توسط کارشناسان و سازمان ها گردآوری شده، تلاش می شود به آن دسته از وجوه اخلاق حرفه ای که متناسب با نیاز مهندسان است، اشاره شود.

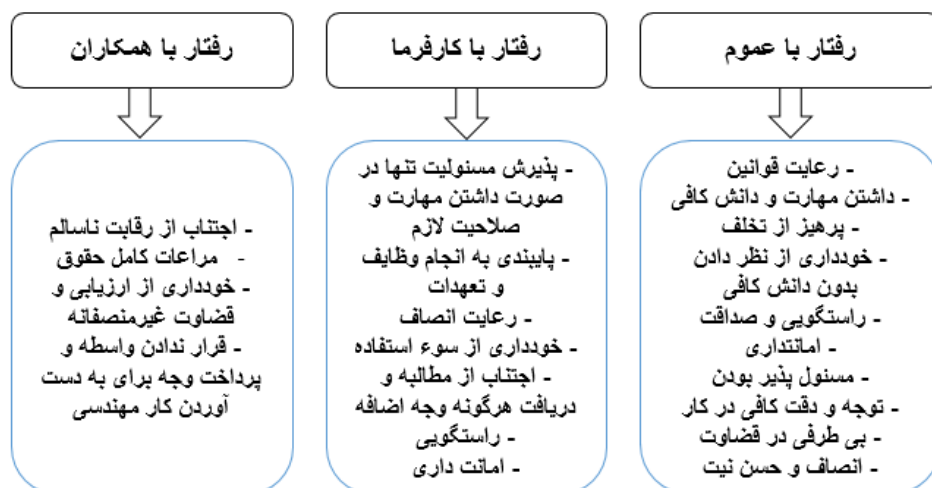
مهندسی در حالی که از علم و خلاقیت برخوردار است، می تواند رفاه و آسایش را برای خود و جامعه فراهم نماید و ایمنی و سلامت جامعه را بیشتر مراعات کند، در مصرف منابع صرفه جویی کند، آلوده سازی محیط زیست را کاهش دهد و در نهایت شادی و آرامش خاطر بیشتری را برای خود و جامعه فراهم نماید (۱۸). شورای اساسی مهندسی و فناوری یک مرام نامه اخلاق حرفه ای برای مهندسان طراحی کرده است که در برگرفته اصول اساسی و قوانین اساسی است: اصول اساسی شامل چهار بخش به قرار: الف) استفاده از دانش و مهارت برای افزایش رفاه انسان ها. ب) بی طرف بودن و صداقت و خدمات صادقانه به عموم کارفرمایان و مشتریان.

جدول ۲: ویژگی ها و وجوه اخلاق حرفه مهندسی با تاکید بر نظر صاحب نظران و سازمان ها

تعاریف نسبت به اخلاق حرفه ای و مهندسی	وجوه
مهندسان محصولات و فرایندهایی خلق می کنند که تولید غذا، سرپناه، انرژی، ارتباطات، بهداشت و حفاظت در برابر بلایای طبیعی را بهبود می بخشد و بر رفاه و زیبایی زندگی روزمره ما می افزایند (۱)	- ایجاد رفاه، ایمنی و سلامت جامعه، - پشتیبانی و رعایت حقوق همگان، - انجام مسئولیت ها و تعهدات حرفه ای، - داشتن مهارت و دانش لازم، - صداقت و امانتداری، - مناعت و شجاعت، - عینیت گرایی و بیطرفی، - مستقل بودن، - قانون گرایی و انضباط
اصول اساسی شامل چهار بخش به قرار الف) استفاده از دانش و مهارت برای افزایش رفاه انسان ها. ب) بیطرف بودن و صداقت و خدمات صادقانه به عموم کارفرمایان و مشتریان. ج) تلاش در جهت افزایش شایستگی و اعتبار حرفه ای مهندسی. د) پشتیبانی از انجمن های حرفه ای و فنی در رشته خود می باشد (۱۹)	
انجام مسئولیت ها و تعهدات حرفه ای، با دانش و مهارت لازم، مطابق استانداردهای فنی و مهندسی بر اساس صداقت و امانتداری به صورت شرافتمندانه (۲۰).	
اخلاق حرفه ای به مسائل و پرسشهای اخلاقی و نیز اصول و ارزشهای اخلاقی یک نظام حرفه ای مانند حرفه مهندسی، پزشکی یا ... می پردازد و ناظر بر افعال ارادی حرفه ای ها در حیطه فعالیت های حرفه ای خودشان است (۱۲).	
موازین رفتار حرفه ای به الزاماتی اطلاق می شود که رعایت آن به هنگام حسابرسی یا رسیدگی لازم و ضروری باشد. که شامل: توکل به خداوند متعال، حقیقت یابی، علت یابی، صداقت و درستکاری، امانت و رازداری، مناعت طبع، شجاعت و شهامت، بیطرفی و صحت عمل، استقلال رای، اعتماد سازی، صلاحیت های حرفه ای، حسن تدبیر، قانون گرایی پویا، انضباط، پاسخگویی، ضمانت اجرایی، دامنه شمول (۲۱).	
یک مهندس برخوردار از اخلاق مهندسی در حالی که از علم و خلاقیت برخوردار است، می تواند رفاه و آسایش را برای خود و جامعه فراهم نماید و ایمنی و سلامت جامعه را بیشتر مراعات کند، در مصرف منابع طبیعی صرفه جویی کند، آلوده سازی محیط را کاهش دهد، و در نهایت شادی و آرامش خاطر بیشتری برای خود و جامعه فراهم نماید (۱۸).	

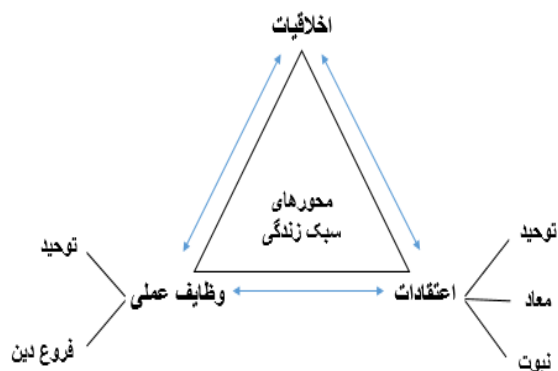
می شود که در نگاره زیر به رفتارها در دسته بندی های سه گانه؛ عمومی، کارفرما و همکاران اشاره می کند.

علاوه بر وجوه فوق که در حوزه اخلاق حرفه مهندسی از قول صاحب نظران و همینطور سازمان ها به وجوه اخلاقی اشاره شد، برای تدقیق یافته ها، به منشور اخلاق سازمان نظام مهندسی ساختمان اشاره

نگاره ۱: کدگذاری منشور اخلاق نظام مهندسی بر اساس رفتار با عموم، کارفرما و همکاران

شاید محکم ترین تعبیر در این زمینه همان تقوا باشد که می توان آن را ترس آمیخته با احترام از خداوند معنا کرد. (ج) وظایف عملی و عبادات: از آنجایی که پیام اصلی اسلام، توحید است و یکی از مراحل آن، توحید در عبادات است، پس از قبولی قلبی و اقرار زبانی به اصول فوق، باید عمل به ارکان را مکمل موجود بودن شمرد. عبادات یا وظایف عملی، بخش مهمی از مجموعه اعمال و رفتارها را تشکیل می دهد که در فرهنگ اسلامی به عنوان فروع دین شناخته شده است و در کنار اصول دین قرار دارد (۵).

نگاره ۲: محورهای سبک زندگی

سبک زندگی اسلامی از آنجا که سبک است، به رفتارها و اخلاقیات می پردازد و با شناخت ها ارتباط مستقیم ندارد و از آن جهت که اسلامی است نمی تواند بی توجه به نیت ها باشد (۴). به طور مثال؛ موضوع قناعت یا ساده زیستی که از اصول اخلاقی مسلمانان می باشند، بسیار در این حوزه تاثیر گذار می باشد (۲۳). در ادامه با تطبیق وجوه شناسایی شده از حوزه سبک زندگی اسلامی و همینطور اخلاق حرفه مهندسی به تحلیل این وجوه پرداخته می شود.

با توجه به مطالب ذکر شده همچنان مشاهده می شود که در عمل، حاصل کار مهندسان و به ویژه مهندسان معمار که محصول نهایی ساخت و ساز را رقم می زنند، مطلوب به نظر نمی رسد. بی هویتی ساختمانهای امروز، ناهماهنگی در نماها و بدنه های شهری، تزئینات بی مورد و مصرف گرایی در ساختمان های شهر و بلند مرتبه سازی های خلاف و خارج از توان بافت شهری و غیره، مایه تأسف جامعه مهندسی است و باید با داشتن سابقه تاریخی و فرهنگی غنی در معماری و شهرسازی و سیاستهای کلان کشور در تحقق معماری ایرانی-اسلامی و اقتصاد مقاومتی همچنان راهی غیرهمسو در تولید ساختمانهایی بی هویت، هدررفتن مصالح و سرمایه، گرایش به تزئینات و سبک های غربی، در دستور کار باشد.

برای تغییر و توسعه باید به این وجه اخلاقی توجه داشت که در برخی موارد آنچه خواسته می شود با آنچه به نفع جامعه مهندسی است در تضاد بوده و شایسته است که مهندسان و معماران به عنوان سازندگان فضای زیست و زندگی مردم، به انتفاع شخصی و گروهی در مقابل نفع فرهنگ مهندسی و معماری نه بگویند تا بتوانند در سایه اخلاق علاوه بر توجه به ارزشهای فرهنگی و معمارانه اصول و حصول خودشناسی را کامل کنند.

رفتار انسان ها، خودآگاه یا ناخودآگاه تجلی ایده ها و ایده آل ها یا به عبارتی اندیشه ها و اعتقادات آنان در خلق اثر معماری بوده است؛ که ویژگی "هنر اسلامی" که همانا سازگار بودن این حرفه و هنر^{۱۵} با روح اسلام یعنی همان توحید است را به همراه داشته است (۲۳). در این راستا در اسلام، سبک زندگی بر اساس سه محور اعتقادات، اخلاقیات و وظایف عملی (عبادات) استوار است.

(الف) اعتقادات: اصول اعتقادی اسلام یعنی ایمان و عقیده به توحید، نبوت و معاد. این سه اصل، شالوده دیانت اسلام را تشکیل می دهند.

(ب) اخلاقیات: یعنی مسلمان ویژگی های درونی و روانی خود را به گونه ای بسازد که با کلیت این سیستم مفهومی هماهنگ و منطبق باشد.

نگاره ۳: وجوه شناسایی شده اخلاق حرفه مهندسی و سبک زندگی اسلامی

نتیجه گیری

با همپوشانی حوزه های شناسایی شده در سبک زندگی اسلامی و اخلاق حرفه مهندسی و فهم ارتباط معنادار این دو حوزه با یکدیگر می توان به ارائه پیشنهاداتی پیرامون وجوه اخلاقی در حوزه مهندسی به ویژه معماری پرداخت. به گونه ای که هر یک از هشت وجه شناسایی شده از اخلاق حرفه مهندسی با چندین وجه از وجوه سبک زندگی اسلامی در ارتباط می باشند، که در نگاره زیر به تمام وجوه اشاره شده است.

در انتها قابل ذکر است که وجه انجام مسئولیت ها و تعهدات حرفه ای با بیشترین میزان تعامل و سپس قانون گرایی، انضباط و مستقل بودن در اولویت دوم تعامل با وجوه سبک زندگی ایرانی اسلامی قرار دارند و لذا توجه جدی تر به این وجوه در اولویت حرفه مهندسی باید قرار بگیرد. سپس وجوه ایجاد رفاه، ایمنی و سلامت در جامعه با پشتیبانی و رعایت حقوق همگان و در مرتبه بعدی، داشتن مهارت و دانش لازم، مناعت و شجاعت و عینیت گرایی و بیطرفی و در مرتبه آخر صداقت و امانتداری در اولویت ها و الزامات وجوه اخلاقی حرفه مهندسی با تاکید بر سبک زندگی اسلامی می باشند. شایان ذکر است که این اولویت بندی صرفاً به جهت میزان ارتباط و تعامل با وجوه سبک زندگی اسلامی می باشد و نمی توان از اهمیت هر یک از وجوه چشم پوشی کرد.

همانطور که پیش تر اشاره شد وجوه ذکر شده در حوزه سبک زندگی اسلامی قابل تطبیق و مقایسه با وجوه شناسایی شده اخلاق حرفه مهندسی می باشد. بر این اساس به بررسی هر وجه از سبک زندگی اسلامی و تطبیق آن با وجوه همگن اخلاق حرفه مهندسی اشاره می شود. بطور مثال؛ وجه اعتدال و میانه روی همانطور که از نامش پیداست به معنای پیمودن و گزینش راه میانه و وسط و عدم تمایل به دو طرف افراط و تفریط است و قابل همپوشانی با وجه عینیت و بیطرفی در اخلاق حرفه مهندسی می باشد. همانطور که در منشور اخلاقی نظام مهندسی اعمال دقت و بکارگیری بیشترین دانش و تلاش و رعایت بی طرفی را به عنوان یک اصل ذکر کرده است. البته وجه تفکر نیز با این اصل در تعامل می باشد. در نهایت با مطالعات صورت گرفته می توان برای هر وجه از حوزه اخلاق حرفه مهندسی، همگن هایی از حوزه سبک زندگی اسلامی جست. بطور مثال؛ وجه راستگویی و صداقت با صداقت و امانتداری، اهمیت به سلامتی با رفاه ایمنی و سلامت، صبر و خویشتن داری با مناعت و شجاعت و تقوی و خدا محوری با اکثر وجوه اخلاق حرفه مهندسی در تعامل هستند. البته برخی وجوه سبک زندگی اسلامی همچون تقواگرایی و خدامحوری، راستگویی و صداقت^{۱۲}، اهمیت دادن به سلامتی، تفکر و صبر و خویشتن داری به صورت وجوه فردی در سبک زندگی بیان شده که علاوه بر توجهات فردی در وجوه اجتماعی نیز دارای تامل هستند

نگاره ۴: تطبیق وجوه اخلاق حرفه مهندسی با وجوه سبک زندگی اسلامی

Journal Geophysical Research Letters; 22(9): 1041-1044.

7. Kant I. (2008). Lessons in philosophy of ethics. Translated by: Sanei M. Tehran: Naghsh and Negar Publication. P.435.
8. Sadeghi H. (2008). Ethical art and artistic ethics. Mirror of Imagination;31. (In Persian).
9. Gholampour M, Pourshafeyi H, Vashghani Farahani A. (2019). The role of culture and health company on ethical professional teacher. Journal of Ethics in Science and Technology;14(1):75-81. (In Persian).
10. Manroop L. (2015). Human resource systems and competitive advantage: an ethical climate perspective. Business Ethics. A European Review; 21(2):186-204.
11. Moeini Kia M, Gharibzadeh R, Kazemi S, Gharibzadeh S. (2019). Analyzing the relationship between spirituality in the workplace and corruption: the mediating role of professional ethics. Journal of Ethics in Science and Technology; 14(2):92-98. (In Persian).
12. Toffler B, Reingold J. (2003). Find accounting: ambition, greed, and the fall of arthur andersen. New York: Broadway Books. P.228.
13. Alizadeh S. (2019). Focal analysis of the relationship between professional ethics and dimensions of social responsibility. Journal of Ethics in Science and Technology;14(1):117-123. (In Persian).
14. Nadi Mohammad A, Akbari F, Mohammad Hosseinian A. (2019). The relationship between cultural intelligence and professional ethics. Journal of Ethics in Science and Technology;14(2):149-151. (In Persian)
15. Saibi Z, Moderators M. (2019). The relationship between professional ethics and managers effectiveness. Journal of Ethics in Science and Technology; 14(2): 201-204. (In Persian).
16. Baradaran tavakoli D, Pourramezan Z. (2019). Engineering ethic with emphasis on ethics identity. Journal of Ethics in Science and Technology;14(1):140-141. (In Persian).
17. Martin MW, Zingerinsch R. (1995). Ethics engineering. USA: MC-Hill Graw Book Company. P.3.
18. Bahadorinejad M. (2016). Tips in engineering ethics. Journal of Ethics in Science and Technology; 1(2): 6. (In Persian).
19. Valt A. (2020). National society of professional engineers: code of ethics of engineers. USA: Board of Ethical Cases. P.4.
20. Beitraf H. (2017). Organization of engineering of tehran province. head of organization. News Code: 1. December 5th. (In Persian).
21. Jeffrey C. (2018). Ethics charter of the state accounting court. research on professional responsibility and ethics in accounting. UK: Emerald Group. P.110.

ملاحظه‌های اخلاقی

در این پژوهش اصول و ضوابط اخلاق علمی همچون امانتداری، رازداری، صداقت و... مورد توجه نویسندگان قرار گرفته است.

سپاسگزاری

در فرجام این پژوهش از راهنمایی‌های سرکار خانم دکتر مریم مالمیر سپاسگزاری می‌شود.

واژه نامه

1. Ethics	اخلاق
2. Health	بهداشت
3. Welfare	رفاه
4. Life style	سبک زندگی
5. Thinking	تفکر
6. Moderation	اعتدال و میانه روی
7. Effort	کوشش
8. Avoid Extravagance	دوری از اسراف
9. Engineering profession	حرفه مهندسی
10. Ethics Engineering	اخلاق حرفه ای
11. Department of Engineering	گروه مهندسی
12. Honesty	صداقت
13. Patience	صبر و خویشن داری
14. Economical	صرفه اقتصادی
15. Art	هنر

References

1. Martin M. (2008). Engineering ethics. Translated by: Moebati N. Tehran: Maryam Pourzand Lawyer Publishing. P. 45. (In Persian).
2. Sharifi A. (2012). Lifestyle as an indicator for assessing the level of faith. Journal of Social Cultural Knowledge; 3(3). (In Persian).
3. Rajab Nejad M, Haji Y, Mahdavi Taleb A, Denjad R. (2012). A survey of islamic lifestyle from the perspective of taiba life in the quran. Scientific and Research Journal of Ministry of Health and Medical Education;1(1): 9-26. (In Persian).
4. Kajbaf M. (2015). The relationship between islamic life style and happiness in life satisfaction of students of Isfahan. Journal of Psychology and Religion; 4(4). (In Persian).
5. Azarshab M, Mirmoradi E. (2014). Islamic life style characteristics. Aliabad Katoul: Proceedings of the First National Conference on Research and Development in the Third Millennium of Islamic Azad University. (In Persian).
6. Macmillan D. (1995). Atmospheric gradients from very long baseline interferometry observations.

MSc]. Rouden: Islamic Azad University. (In Persian).

22. Nadimi H. (2017). An overview of art education in Iran. Art Expression; 8(2): 4-13. (In Persian).

23. Rahmat Abadi E. (2003). Consumption and taste, the basis of social diversity in the recent decade. [